

דעות

מה הרצל היה אומר על הפיגוע בבונדיי

לעקוב

דמיטרי שומסקי

30 בדצמבר 2025

בתגובה לפיגוע במסיבת חנוכה בחוף בונדיי בסידני, שבו נרצחו 15 יהודים, האשים בנימין נתניהו את ראש ממשלת אוסטרליה, אנתוני אלבניזי, בעידוד האנטישמיות. בתוך כך, הזכיר נתניהו את מכתבו לאלבניזי מחודש אוגוסט, שבו טען כי כוונתה של אוסטרליה להכיר במדינה פלסטינית בכינוס המנהיגים בעצרת הכללית של האו"ם בספטמבר מתדלקת את האנטישמיות. לאמור, לשיטתו של נתניהו ההכרה במדינה הפלסטינית עודדה את שני המחבלים האיסלאמיסטים לרצוח יהודים בסידני.

נדרשת מנה גדושה של עזות מצח כדי להעלות טענה אורווליאנית ממין זה. אכן, אי אפשר להתעלם מן הקשר בין הסוגיה הפלסטינית לעלייה דרמטית בשנאת ישראל בעולם. אולם מהותו הממשית של קשר זה שונה בתכלית מכפי שעולה מדבריו של נתניהו: השלילה העיקשת והקנאית של העצמאות הפלסטינית על ידי מדינת היהודים, המלווה במדיניות הדיכוי, האפרטהייד, ובאחרונה במלחמת ההשמדה הנקמנית בעזה בתגובה לטבח הנאציונל-איסלאמיסטי של חמאס בישראלים ב-7 באוקטובר, מגבירה את האיבה כלפי היהודים בעולם כולו. לעומת זאת, יש להניח שבעולם שבו היתה מוקמת לצדה של ישראל מדינת פלסטין החופשית, היקפה ועוצמתה של האלימות האנטי-יהודית היו קטנים יותר לעומת המצב העכשווי. מכאן, שמדיניות התמיכה של אלבניזי בהקמת מדינה פלסטינית עשויה,

למעשה, בטווח הארוך, דווקא לתרום להתמודדות עם העוינות האנטי-יהודית בעולם, ולא לעודדה.

הזיקה הברורה והבלתי נמנעת בין רמיסת כבודם האנושי והלאומי של הפלסטינים על ידי ישראל ובין הגברת התוקפנות נגד היהודים בעולם, אין בה כדי לערער על העובדה שמדובר בתוקפנות אנטישמית. אדרבה, אין צל של ספק שהפיגוע בחוף בונדיי היה פיגוע אנטישמי, וכל ניסיון לטשטש את אופיו זה הוא בבחינת הוספת חטא אנטישמי על פשע אנטישמי — בדיוק כשם שהמאמץ להתעלם מההקשר הישראלי-פלסטיני של רבים מאוד מגילויי האלימות האנטי-יהודית הנוכחית משקף עיוורון כלפי הסיבות הקונקרטיות והמיידיות של התפרצויות אנטישמיות אלו.

אכן, כבר ההגות הציונית המוקדמת צפתה זיקת גומלין עתידית בין מצבם של הלא-יהודים במדינת היהודים לבין היחס ליהודים בתפוצות, אם כי היא הניחה שתפקידה של המדינה היהודית העתידית בהקשר זה יהיה חיובי ולא שלילי. יהודה לייב פינסקר ב"אוטואמנציפציה!" שלו (1882) הלן על כך שבאין מולדת ליהודים, האזרחים היהודים במדינות נוכריות אינם יכולים לצפות ליחס הוגן ומכובד, שכן אין ביכולתם של היהודים "לשלם מידה כנגד מידה" באמצעות אותו היחס בארצם שלהם.

תיאודור הרצל, ברומן הציוני-פוליטי שלו "אלטנוילנד" (1902), היה גלוי ומפורש עוד יותר. מדינת היהודים העתידית, סבר, תקרין לטובה על מצב היהודים מחוצה לה, וכן תגרום בעקיפין לצמצום האנטישמיות בעולם. "סובלנות חייבת להתבסס על הדדיות", הדגיש אחד מגיבורי הרומן בבואו לשטוח את החזון ההרצליאני הזה. "רק כשהרוב היהודי בפלשתינה גילה יחס סובלני כלפי בני המיעוטים בארצם, זכו גם שאר היהודים ליחס דומה בתפוצות, על פי עקרון ההדדיות המוסרית".

הפיגוע באוסטרליה היה תוקפנות אנטישמית, אבל אין להתעלם מזיקת הגומלין בין התעמרות בלא- יהודים כאן לפגיעה ביהודים בעולם

פינסקר, הרצל, ואחרים מבין אבות הציונות, היו משוכנעים שמדינת היהודים תכונן מחדש את יחסי היהודים והלא־יהודים בעולם כולו על יסוד של יחסי סובלנות וכבוד הדדיים. לא עלה על דעתם שייתכן תסריט אחר, שבו "עקרון ההדדיות המוסרית" יפעל באופן הפוך: היהודים במדינתם ישפילו, ידכאו ויתעמרו בבני לאום לא־יהודי, ובכך יעמידו בסכנת נפשות את יהודי התפוצות שייחשפו לאנטישמיות רצחנית.

למען הסר ספק, עצם קיומו של הסטריאוטיפ השלילי האנטי־יהודי, המקנן מקדמת דנא בחלקים הנרחבים של הציוויליזציה האנושית, אינו תלוי בהתנהגות היהודים ומדינתם. אולם לפרקים ממדי ההשפעה המעשית של הסטריאוטיפ האנטישמי אינם בלתי קשורים למעשי ידיהם של היהודים. גיבורו הראשי — היהודי — של "הגטו החדש", המחזה הקדם־ציוני של הרצל (1894), הטיח בספסרי הבורסה היהודים שפעילותם הכלכלית הבלתי מרוסנת מביאה חורבן על נכסי האחרים, ובכך מושכת את אש האנטישמיות לעם היהודי כולו. הפתרון הציוני, שאליו הגיע הרצל בהמשך, היה אפוא מבוסס על אותו ההיגיון הנועז: ההכרה באחריותם החלקית של היהודים עצמם להגברת האנטישמיות, והמאמץ לתקן את הניתן לתיקון בהתנהלותם כדי לתרום לצמצום העוינות.

כדאי ליהודים כיום — ישראלים ושאינם ישראלים — לאמץ היגיון זה, להתבונן במראה, ולהכיר בכך שככל שמדינת הלאום של העם היהודי תוסיף להתעלל בעם לא־יהודי, האנטישמיות הכלל־עולמית תלך ותחריף, בהתאם לעיקרון ה(אי-)מוסריות ההדדית. בתור צעד ראשון בהכרה מעין זו, מוטב לשגר מכתב תודה לאלבניזי על תרומתו הצנועה להצלת היהודים מידי עצמם.